

دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی شهید بهشتی

دانشکده بهداشت و ایمنی

دستورالعمل برگزاری جلسات ژورنال کلاب

تهیه و تدوین

دکتر ساناز سهرابی زاده

مدیر دفتر توسعه آموزش (EDO)

دانشکده بهداشت و ایمنی

پاییز ۱۳۹۷

فهرست مطالب

شماره صفحه	عنوان
۳	مقدمه
۴	تعاریف
۵	تاریخچه
۶-۷	اهداف و استانداردها
۸	ساختار
۹-۱۰	شرایط و ضوابط
۱۱-۱۲	فرآیند
۱۳	فهرست منابع
۱۴-۱۵	پیوست

مقدمه

ژورنال کلاب یکی از روش های موثر در ارتقای دانش سلامت از طریق مرور، بحث و تبادل نظر در خصوص متون علمی و پژوهشی محسوب می شود و امروزه در آموزش دانشجویان تحصیلات تکمیلی (post-graduate) نقش مهمی را بر عهده دارد. این روش آموزشی، ضمن مطلع نمودن دانشجویان از پیشرفت های علمی جدید، مهارت های ارزیابی نقادانه متون علمی را در آن ها ایجاد و تقویت می نماید. بنابراین، برگزاری منظم جلسات ژورنال کلاب در دپارتمان های آموزشی می تواند در تربیت متخصصانی که قادرند یافته های علمی را در حوزه های سلامت، عملیاتی سازند، نقش مهمی ایفا نماید.

هم اکنون دانشکده بهادشت و ایمنی، دارای ۸ دپارتمان آموزشی فعال می باشد که وظیفه آموزش و تربیت دانشجویان تحصیلات تکمیلی (کارشناسی ارشد و PhD) در رشته های مختلف مرتبط با حوزه سلامت همگانی را عهده دار می باشند. یکی از رسالت های مهم دانشکده بهادشت و ایمنی تربیت نیروهای متخصص آموزش دیده ای است که واجد مهارت و توانایی لازم برای تأمین نیازهای سلامت همگانی جامعه باشند. در این راستا، برگزاری جلسات ژورنال کلاب می تواند در کنار سایر برنامه های آموزشی و پژوهشی، دانش سلامت و مهارت های عملکردی فارغ التحصیلان آتی دانشکده را تقویت نموده و تفکر انتقادی را نیز در آن ها پرورش دهد.

دستورالعمل حاضر، با هدف تسهیل برنامه ریزی منسجم و منظم جهت برگزاری پیوسته و طولانی مدت ژورنال کلاب های دانشکده بهادشت و ایمنی، تهیه و تدوین گردیده است. در این دستورالعمل، در ابتدا، ضمن ارائه توضیحاتی مختصر در خصوص تعاریف، تاریخچه و اهداف ژورنال کلاب، به استانداردها و مشخصات ژورنال کلاب های موفق اشاره شده است. در ادامه، ضمن توضیح ساختار ژورنال کلاب ها به شرایط و ضوابطی پرداخته شده که می تواند منجر به افزایش اثربخشی و تداوم جلسات ژورنال کلاب در دانشکده گردد. در انتها نیز پس از تشریح مراحل مختلف اجرای ژورنال کلاب ها در دانشکده، فرآیند برگزاری ژورنال کلاب در قالب یک فلوچارت به تصویر کشیده شده است.

برگزاری جلسات ژورنال کلاب به صورت یکپارچه و اثربخش امکانپذیر نیست جز با همکاری و مساعدت مدیران گروه های آموزشی، اعضای هیأت علمی و دانشجویان دانشکده. در این راستا، EDO دانشکده، پذیرای پیشنهادات و نقطه نظرات اصلاحی تمامی ذینفعان و مشارکت کنندگان جهت ارتقاء و توسعه برنامه های ژورنال کلاب می باشد.

تعاریف

- ژورنال کلاب یک برنامه آموزشی است که در راستای افزایش توانایی ارزیابی انتقادی بر مبنای شواهد، برگزار می شود. در این روش یادگیری، برای ارزیابی محتوای گزارش شده یک پژوهش، از تعامل و بحث گروهی استفاده می شود (۱).
- ژورنال کلاب، همانند یک پل ارتباطی، متون پژوهشی و اقدامات بالینی را از طریق ارزیابی نقادانه شواهد و متون پزشکی موجود، به یکدیگر متصل می سازد. علاوه بر آن، ژورنال کلاب ها، بستر لازم برای بحث و تبادل نظر و نیز همکاری و تعامل سازنده بین اساتید، دانشجویان و پژوهشگران یک دپارتمان، دانشکده و یا بیمارستان را فراهم می آورند (۲).
- ژورنال کلاب ها جلسات آموزشی هستند که به صورت منظم برای ارزیابی نقادانه متون علمی که اخیراً منتشر شده اند، برگزار می گردند. ژورنال کلاب ها در ابتدا به عنوان وسیله ای برای به روزنگه داشتن دانش متخصصین از متون پزشکی مورد استفاده قرار گرفتند اما اخیراً بیشترین تأکید بر آموزش مهارت های ارزیابی نقادانه در فراگیران بوده است (۳).
- ژورنال کلاب ها، راهبردهای شناخته شده ای برای ارتقای کیفیت آموزش هستند که توسط متخصصین سلامت برای ارزیابی نقادانه متون پژوهشی و اطلاع از جدیدترین دستاوردهای علوم سلامت، به کار گرفته می شوند (۴).
- در ژورنال کلاب های مبتنی بر علوم سلامت، که بیش از ۱۰۰ سال قدمت دارند، مشارکت کنندگان به نقد مقالات پژوهشی می پردازند تا شناخت خود از آمار، طراحی مطالعه و ارزیابی نقادانه را افزایش دهند.

جمع بندی:

ژورنال کلاب ها، جلسات آموزشی هستند که به طور منظم برگزار شده و ضمن به روز نمودن دانش شرکت کنندگان از آخرین دستاوردهای علوم سلامت، مهارت ارزیابی نقادانه متون پژوهشی را نیز در آنان تقویت می نمایند.

تاریخچه

اولین بنیانگذار ژورنال کلاب، جراح انگلیسی به نام سر جیمز پاژت^۱ بود که در اتاق کوچکی در طبقه بالای یک نانویی در نزدیکی بیمارستان بارتولومو^۲ در لندن، با گروه کوچکی از دانشجویان مطالعه دسته جمعی ژورنال ها را در سال ۱۳۸۵ آغاز نمود (۳).

سر ویلیام اوسلر^۳، از برجسته ترین اساتید بالینی در کانادا، برای اولین بار جلسه ژورنال کلاب را به صورت رسمی و به عنوان یک برنامه آموزشی مجزا در دانشگاه McGill در مونترال کانادا در سال ۱۸۷۵، برگزار نمود. انگیزه اصلی او برای برگزاری ژورنال کلاب، دلایل اقتصادی بود زیرا در آن زمان، تعداد بسیار کمی از پزشکان قادر به خرید کتاب ها یا مجلات برای استفاده شخصی خود بودند. بنابراین، برگزاری ژورنال کلاب به اشتراک گذاری دانش پزشکی را در بین تعداد بیشتری از متخصصین تسهیل می نمود (۳). اوسلر، شرکت کنندگان را تشویق می نمود تا دانش به روز شده خود در جلسه ژورنال کلاب را برای درمان موارد (کیس های) بیماری مرتبط مورد استفاده قرار دهند. از دیدگاه او، فلسفه ژورنال کلاب به اشتراک گذاری دانش موجود با دیگران و ترجمه آن به درمان های مبتنی بر شواهد در فیلدهای بالینی بود (۴).

با توجه به موفقیت آمیز بودن تجربه ژورنال کلاب در دانشگاه McGill، دانشگاه جان هاپکینز دومین دانشگاهی بود که از برنامه ژورنال کلاب برای آموزش دستیاران بالینی به نحو موثری استفاده نمود (۵).

جمع بندی:

ژورنال کلاب ها، اولین بار توسط اساتید پزشکی و در فیلدهای بالینی مورد استفاده قرار گرفتند. با توجه به موفقیت آمیز بودن جلسات ژورنال کلاب ها در ارتقای آموزش پزشکی و ترجمه دانش پزشکی به عملکرد بالینی، این برنامه آموزشی در سایر حیطه های آموزش علوم سلامت نیز رواج یافته و به کار گرفته شد.

¹ Sir James Paget

² Bartholomew

³ Sir William Osler

اهداف

- آگاهی از دانش و پیشرفت های علمی روز جهان
- یادگیری مهارت های ارزیابی نقادانه متون
- آموزش تفکر انتقادی
- ارتقای سواد پژوهش و آموزش طراحی تحقیق، آمار زیستی و اپیدمیولوژی
- شکل گیری ایده پژوهش و نقطه آغاز طراحی پژوهش
- بهبود مهارت های مصاحبه (برای جمع آوری اطلاعات)
- آموزش بحث و تبادل نظر آکادمیک به دانشجویان
- آماده شدن جهت آزمون جامع و آزمون مورد
- تأمین نیاز به تداوم آموزش پزشکی پس از پایان تحصیلات دانشگاهی
- ارتقای تعاملات اجتماعی
- بهبود مهارت های زبان انگلیسی در صورت برگزاری ژورنال کلاب به زبان انگلیسی
- بهبود مهارت های بالینی
- تشویق به انجام اقدامات بالینی بر اساس پزشکی مبتنی بر شواهد

جمع بندی:

بسیاری از اهداف فوق الذکر، با ماهیت رشته های سلامت همگانی (Public Health) تطابق دارند. مهمترین اهداف برگزاری ژورنال کلاب در دانشکده بهداشت و ایمنی عبارتند از آگاهی از دانش و پیشرفت های علمی روز جهان، یادگیری مهارت های ارزیابی نقادانه متون، آموزش تفکر انتقادی و ارتقای سواد پژوهش دانشجویان

استانداردها

علیرغم اینکه هیچ فرآیند استاندارد برای برگزاری اثربخش جلسات ژورنال کلاب ها وجود ندارد، اما می توان عوامل و مدل های موثر در اجرای ژورنال کلاب های موفق در حوزه سلامت را شناسایی نمود و در برگزاری ژورنال کلاب های گروه های آموزشی مختلف به کار بست (۴).

مشخصات ژورنال کلاب موفق

- جلسات منظم و از پیش برنامه ریزی شده
- ملزم نمودن افراد به شرکت در جلسات ژورنال کلاب (حضور اجباری)
- تعیین اهداف بلند و کوتاه مدت توسط گروه های آموزشی
- زمان بندی مناسب جلسات و استفاده از مشوق های مختلف شامل پذیرایی از شرکت کنندگان
- بکارگیری سوپروایزرهای آموزش دیده برای انتخاب مقالات مناسب و هدایت نمودن بحث ها
- ارسال مقاله/مقالات برای شرکت کنندگان قبل از جلسات ژورنال کلاب
- استفاده از اینترنت برای اطلاع رسانی وسیع تر
- بکارگیری فرآیندهای ارزیابی نقادانه مقالات
- خلاصه نمودن و مستندسازی یافته های ژورنال کلاب

جمع بندی:

در مجموع دو مدل اصلی برای برگزاری جلسات ژورنال کلاب وجود دارد:

۱- ژورنال کلاب محتوایی : جلسات مرور مقالات با تأکید بر محتوای مقالات

۲- ژورنال کلاب مبتنی بر شواهد: جلسات مرور مقالات با تأکید بر مهارت های ارزیابی نقادانه (۶)

دانشکده بهداشت و ایمنی: بکارگیری ترکیبی از هر دو مدل فوق برای برگزاری جلسات ژورنال کلاب، بدینصورت که در یک

جلسه، هم محتوای مقالات مورد بررسی قرار می گیرد و هم ساختار مقالات ارزیابی و نقد می گردند.

ساختار ژورنال کلاب

ژورنال کلاب نیز همانند سایر فعالیت های آکادمیک، یک کار گروهی می باشد که برگزاری موفقیت آمیز آن با همکاری و هماهنگی تمامی اعضای تیم مقدور می باشد:

۱- **ارائه دهنده:** یکی از دانشجویان تحصیلات تکمیلی (دکترای تخصصی، کارشناسی ارشد) می باشد که تحت سرپرستی منتور یا هدایت کننده ژورنال کلاب به تحلیل و نقد مقاله در یک جلسه ژورنال کلاب می پردازد.

۲- **منتور (هدایت کننده):** یکی از اعضای هیات علمی در گروه آموزشی مربوطه می باشد که وظیفه **هدایت دانشجو** و نیز **مدیریت جلسه ژورنال کلاب** را بر عهده دارد.

۳- **تسهیل گر (هماهنگ کننده) ژورنال کلاب:** هماهنگ کننده جلسات که یکی از دانشجویان تحصیلات تکمیلی گروه است به انتخاب **مدیرگروه** به صورت چرخشی و برای یک دوره زمانی سه ماهه تعیین می گردد. تسهیل گر، **ارتباط و هماهنگی با ارائه دهنده و منتور، تهیه پوستر و ارسال مقاله و پوستر** به شرکت کنندگان، اطمینان از درج و مسئول وب سایت دانشکده، هماهنگی و اطلاع رسانی زمان و مکان جلسات ژورنال کلاب و مستندسازی خلاصه ای از یافته های ژورنال کلاب را بر عهده دارد.

۴- **مدیرگروه:** برنامه ریزی جلسات ژورنال کلاب از نظر تعیین **منتور** برای هر دانشجو، تعیین **تسهیل گر (هماهنگ کننده)** هر سه ماه یکبار، **نظارت کلی** بر جلسات ژورنال کلاب و ارائه گزارشی از **نقاط قوت و ضعف** ژورنال کلاب های برگزار شده به دفتر توسعه آموزش دانشکده (EDO)، هر سه ماه یکبار را بر عهده دارد.

۵- **شرکت کنندگان:** شامل تمامی دانشجویان تحصیلات تکمیلی و اعضای هیات علمی گروه آموزشی می باشند. بحث و تبادل نظر در خصوص محتوا و ساختار مقاله و نیز شناسایی و جمع بندی درس آموخته ها و بکارگیری آن در سیستم های سلامت کشور، از مهمترین فعالیت های شرکت کنندگان در ژورنال کلاب می باشد.

شرایط و ضوابط برگزاری ژورنال کلاب

۱- مطابق با مصوبه شورای آموزش دانشکده، مورخ ...، جلسات ژورنال کلاب، هر هفته یکبار توسط گروه های آموزشی برگزار می گردد.

۲- انتخاب مقاله:

- مقاله، جدید و به روز باشد.
- موضوع مقاله، مورد علاقه دانشجوی ارائه دهنده بوده و برای او جذابیت داشته باشد.
- در ژورنال های معتبر بین المللی به چاپ رسیده باشد ($IF > 1$)
- مقاله اصیل پژوهشی باشد. بهتر است مقاله های مرور متون و گزارش موردی برای ژورنال کلاب انتخاب نشود.
- حاوی نکات کاربردی و درس آموخته هایی برای حوزه سلامت باشد.

۳- ارزیابی مقاله

- در راستای نقد مبتنی بر شواهد، مقاله های ارائه شده در ژورنال کلاب ها با استفاده از چک لیست های **CASP⁴** و **STROBE⁵** (بر اساس نوع مقاله) و توسط ارائه دهنده ارزیابی نقادانه شده و نتیجه ارزیابی همزمان با ارائه مقاله، بیان می شود. (پیوست را ملاحظه نمایید)

- در راستای کمک به ارزیابی نقادانه مقالاتی که از نوع کمی می باشند، بهتر است از متخصصین آمار و اپیدمیولوژی دانشکده جهت شرکت و بحث و تبادل نظر در جلسه ژورنال کلاب گروه دعوت به عمل آید. این اقدام، ضمن تشویق دانشجویان به حضور فعال در جلسات ژورنال کلاب، یادگیری و تفهیم روش های آماری و اپیدمیولوژیک به دانشجویان را تسهیل می نماید.

۴- شرکت کنندگان

- حضور تمامی دانشجویان تحصیلات تکمیلی (کارشناسی ارشد و PhD) در تمامی جلسات ژورنال کلاب اجباری می باشد.

⁴ Critical Appraisal Skills Programme (<https://casp-uk.net/casp-tools-checklists/>)

⁵ Strengthening the Reporting of Observational Studies in Epidemiology

- حضور و مشارکت فعال دانشجویان PhD علاوه بر گزارش عملکردهای ماهیانه، هم در نمرات آزمون جامع و هم در نمره رساله آن‌ها تأثیرگذار خواهد بود. شرکت فعال در جلسات ژورنال کلاب و ارائه مقاله به عنوان بخشی از نمره پایان نامه دانشجویان کارشناسی ارشد نیز لحاظ خواهد شد.
- نتایج ارزیابی منتور (هدایت کننده) ژورنال کلاب از دانشجوی ارائه دهنده مقاله، علاوه بر گزارش به مدیر گروه، در پرونده آموزشی دانشجو ثبت و به او بازخورد مناسب ارائه خواهد شد.
- در مورد گروه‌های آموزشی که صرفاً دارای مقطع کارشناسی ارشد می‌باشند، جلسات ژورنال کلاب هر دو هفته یکبار نیز می‌تواند تشکیل گردد. توصیه می‌شود که دانشجویان مقطع کارشناسی ارشد پیش از ایفای نقش به عنوان ارائه دهنده مقاله در ژورنال کلاب‌ها، حداقل در سه جلسه ژورنال کلاب که مقاله آن توسط دانشجویان دکترای تخصصی (PhD) ارائه می‌شود، شرکت نمایند.
- حضور مدیر گروه و سایر اعضای هیات علمی گروه آموزشی در جلسات ژورنال کلاب الزامی است زیرا به عنوان یکی از مهمترین مشوق‌های دانشجویان جهت حضور و مشارکت فعال در جلسات ژورنال کلاب محسوب می‌شود.
- ۵- در راستای یکسان سازی فرمت ژورنال کلاب‌های دانشکده، پوستر ژورنال کلاب و مَسْتَر اسلاید توسط EDO طراحی گردیده است تا در ژورنال کلاب‌های تمامی گروه‌های آموزشی مورد استفاده قرار گیرد.
- ۶- برنامه زمانی ژورنال کلاب‌های گروه‌های آموزشی، پوستر و مقاله هر جلسه ژورنال کلاب می‌بایست توسط تسهیل‌گر برای مسئول وب سایت دانشکده ارسال گردد تا از طریق وب سایت نیز اطلاع‌رسانی انجام گردد.

فرآیند برگزاری ژورنال کلاب

فرآیند برگزاری ژورنال کلاب مطابق با سه مرحله قبل، حین و پس از برگزاری ژورنال کلاب تشریح و ترسیم گردیده است.

۱- قبل از ژورنال کلاب

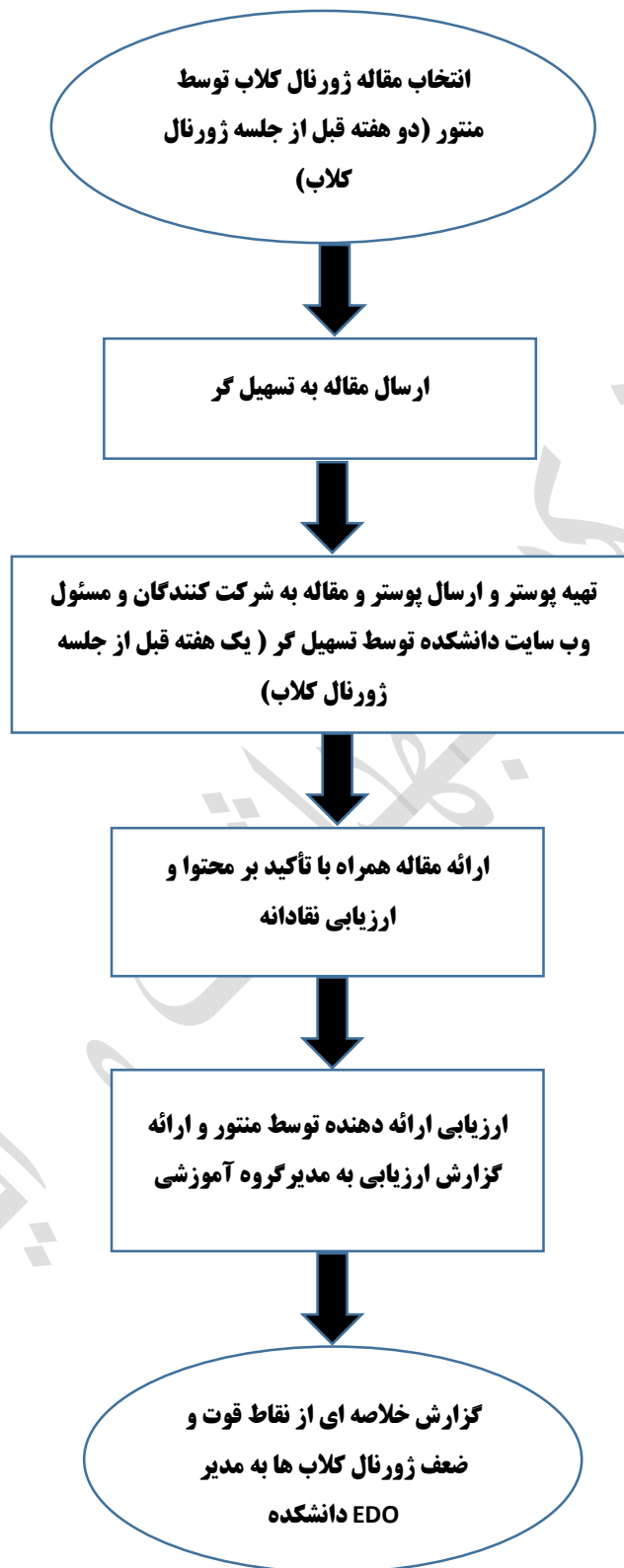
- ۱-۱- انتخاب ۳ الی ۵ مقاله توسط دانشجو و ارسال به منتور یا هدایت کننده ژورنال کلاب
- ۲-۱- انتخاب یک مقاله از بین مقالات ارسالی توسط منتور و ارسال به دانشجو جهت آماده سازی (دو هفته قبل از ژورنال کلاب)
- ۳-۱- ارسال مقاله به تسهیل گر یا هماهنگ کننده ژورنال کلاب
- ۴-۱- تهیه پوستر ژورنال کلاب توسط تسهیل گر و ارسال مقاله و پوستر به تمامی شرکت کنندگان در ژورنال کلاب (اعضای هیات علمی و دانشجویان تحصیلات تکمیلی) و مسئول وب سایت دانشکده (یک هفته قبل از ژورنال کلاب)
- ۵-۱- مطالعه محتوای مقاله، استخراج نکات علمی به روز و درس آموخته های مفید جهت بکارگیری در عرصه های واقعی
- ۶-۱- ارزیابی ساختار مقاله بر اساس چک لیست های استاندارد ارزیابی نقادانه
- ۷-۱- تهیه اسلاید و ارسال به منتور ژورنال کلاب
- ۸-۱- رفع ایرادات اسلایدها و نهایی نمودن آن ها برای ارائه در جلسه ژورنال کلاب

۲- حین ژورنال کلاب

- ۱-۲- حضور و غیاب دانشجویان
- ۲-۲- ارائه مقاله توسط دانشجو به مدت ۳۰ الی ۳۵ دقیقه
- ۳-۲- ارزیابی نقادانه و تحلیل محتوای مقاله از نظر درس آموخته ها و نکات کاربردی آن (۱۰ الی ۱۵ دقیقه)
- ۴-۲- هدایت نمودن شرکت کنندگان جهت بحث و تبادل نظر پیرامون مقاله توسط منتور
- ۵-۲- جمع بندی موارد و نکات مطرح شده توسط منتور

۳- پس از ژورنال کلاب

- ۱-۳- مستندسازی خلاصه ای از درس آموخته های ژورنال کلاب جهت ثبت در دفتر گروه
- ۲-۳- ارزیابی ارائه دهنده توسط منتور ژورنال کلاب و ارائه گزارش ارزیابی به مدیر گروه آموزشی
- ۳-۳- ارائه خلاصه ای از نقاط قوت و ضعف ژورنال کلاب های برگزار شده به EDO دانشکده، هر سه ماه یکبار

نمودار ۱) فلوجارت فرآیند برگزاری ژورنال کلاب های گروه های آموزشی دانشکده بهداشت و ایمنی

فهرست منابع

- ۱- تقوی نیا، منصوره؛ کشاورزی، محمدحسن. ژورنال کلاب چیست؟. مجموعه آموزشی ژورنال کلاب؛ شماره ۱. دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی ایران، تهران.
- 2- Bowle PH, Marenah K, Ricketts D, Rogers BA. How to prepare for and present at a journal club?. British journal of hospital medicine. 2013; 74(10).
- 3- Mcleod P, et al. Twelve tips for conducting a medical education journal club. 2010; 32: 368-370.
- 4- Deenadayalan Y, et al. How to run an effective journal club: a systematic review. Journal of Evaluation in Clinical Practice. 2008; 14: 898-911
- ۵- شریعت محرری، رضا؛ اصل سلیمانی، حسین. چگونه ژورنال کلاب را اداره کنیم؟. مجله پزشکی ارومیه. سال ۱۳۸۷؛ سال نوزدهم، شماره سوم: ۲۵۷-۲۶۴.
- ۶- پورآقا، بهروز. استانداردهای اجرای ژورنال کلاب در آموزش پزشکی. دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی البرز؛ ۱۳۹۴.

پیوست ها

دانشکده بهارستان وین

چک لیست های ارزیابی نقادانه مقالات

نام چک لیست	نوع مطالعه	لینک دسترسی
CASP	Systematic Review	https://casp-uk.net/wp-content/uploads/2018/01/CASP-Systematic-Review-Checklist_2018.pdf
	Qualitative Study	https://casp-uk.net/wp-content/uploads/2018/01/CASP-Qualitative-Checklist-2018.pdf
	Randomised Controlled Trial	https://casp-uk.net/wp-content/uploads/2018/01/CASP-Randomised-Controlled-Trial-Checklist-2018.pdf
	Case Control	https://casp-uk.net/wp-content/uploads/2018/01/CASP-Case-Control-Study-Checklist-2018.pdf
	Cohort Study	https://casp-uk.net/wp-content/uploads/2018/01/CASP-Cohort-Study-Checklist_2018.pdf
	Economic Evaluation	https://casp-uk.net/wp-content/uploads/2018/01/CASP-Economic-Evaluation-Checklist-2018.pdf
	Clinical Prediction Rule	https://casp-uk.net/wp-content/uploads/2018/01/CASP-Clinical-Prediction-Rule-Checklist_2018.pdf
STROBE	Observational Studies (cohort, case-control, cross-sectional)	https://www.strobe-statement.org/index.php?id=available-checklists